

Таблица 3 Система технологических режимов процесса набора морозостойкости бетона в конструкциях с $M_p=8M^{-1}$ при $\mu=const$, $[(t_{z1} - t_{z2})/t_{z1}] \cdot 100 \leq 5\%$ и, $[(t_{z1} - t_{z2})/t_{z1}] \cdot 100 \leq 5\%$

№	μ	$t_5, ^\circ C$		$t_1, ^\circ C$		$t_6, ^\circ C$		$\tau, ч$		$K_2, \text{Вт}/(\text{м}^2 \text{К})$	
		от	до	от	до	от	до	от	до	от	до
1	0,012	-5	-25	4,6	21,4	1	4	131	112	0,522	0,618
2	0,636	-5	-25	4,6	24,6	1	6	131	100	0,498	0,647
3	1,273	-5	-25	4,6	26,2	1	7	131	94	0,474	0,647
4	1,910	-5	-25	4,6	27,8	1	8	131	89	0,452	0,647
5	2,547	-5	-25	4,6	27,8	1	8	131	89	0,431	0,615
6	3,184	-5	-25	4,6	27,8	1	8	131	89	0,411	0,585
7	3,821	-5	-25	4,6	29,4	1	9	131	84	0,392	0,584
8	6,369	-1	-25	2,2	31,0	1	10	131	79	0,242	0,592

Предложенная система рациональных технологических режимов процесса набора прочности бетона обеспечивает, в целом, энергосберегающие режимы возведения зданий.

Литература

1. Bobko T.F. Optymalizacja potencjału energetycznego tężenia mieszanki w aspekcie zapewnienia wymaganej mrozoodporności betonu i elementów konstrukcyjnych. Wyniki badań. Podstawy modelowania i prognozowania. Monografia 47. Politechnika Częstochowska. Częstochowa, 1997.-243s.

ANALIZA WYKORZYSTANIA ODPADÓW PRZEMYSŁOWYCH W CELU OTRZYMANIA POLIMERBETONÓW ODPÓRNYCH CHEMICZNIE

Z. Zinowicz, M. Błaszczak, K. Lenik*

Politechnika Brzeska, Politechnika Lubelska *

Polimerowe materiały kompozytowe są szeroko stosowane w budownictwie przemysłowym szczególnie chemicznym. Przy opracowaniu nowych kompozycji

polimerowych wykorzystuje się dodatki, napelniacze modyfikujące i polepszające ich właściwości fizyko-mechaniczne i chemiczne. Odmienne zagadnienie stanowią dodatki i napelniacze modyfikujące na bazie odpadów z wielu gałęzi przemysłu. Ich zastosowanie podwyższa ekonomikę produkcji materiału i jednocześnie pozwala zmniejszyć zanieczyszczenie środowiska.

Przemysłowe materiały odpadowe powstają jako produkt uboczny podczas hutniczej przeróbki rud w dużej ilości - na każdą tonę otrzymanego żeliwa powstaje jedna tona żużla. Żużle różnią się swoimi właściwościami uzależnionymi od szybkości chłodzenia i składem chemicznym.

Mogą być otrzymywane bardzo odporne materiały, które stosuje się jako tłuczeń i żwir, piasek żużlowy lub kruszywo spieniające. Skład chemiczny żużla niklowego w % wynosi: SiO_2 , 52 - 55 %; Al_2O_3 8 %; CaO 7 %; MgO 25%; Fe_2O_3 5%. Cennym produktem ubocznym jest mikrokrzemionka o średnicy około 0,1 mm otrzymywana przy produkcji stopów żelazo-krzem o zawartości SiO_2 95 - 97 %. W zakładach energetycznych, kotłowniach przemysłowych w których spala się węgiel brunatny lub kamienny powstają odpady lub popioły w ogromnych ilościach (w Polsce 20 mln. ton rocznie) Skład chemiczny zawiera w %: $\text{SiO}_2 > 45$; $\text{Al}_2\text{O}_3 > 20$.

Polimerbetonowe materiały kompozytowe posiadają dobre własności fizyko - mechaniczne, wysoką wytrzymałość do działania czynników agresywnych, mały współczynnik przewodzenia ciepła, co umożliwi w dalszej perspektywie wykorzystanie ich jako materiałów konstrukcyjnych i pokryć ochronnych. Naprężenia wytrzymałościowe przy ściskaniu polimerbetonów wynoszą 100 - 150 MPa, przy rozciąganiu 10 - 15 MPa, przy zginaniu 20 -30 MPa, moduł sprężystości przy rozciąganiu 10 - 40 GPa, współczynnik cieplnej rozszerzalności liniowej $< 0,5$ %.

Opracowane kompozycje polimerowe na podstawie monomeru furfurylowoacetonowego wykorzystano do ochrony zbiorników pojemnościowych oraz konstrukcji stalowych eksploatowanych w środowisku kwaśnym. W tym przypadku jako dodatki modyfikujące wykorzystano odpady przemysłu koksochemicznego, oraz osad krzemianowy na bazie tlenku wapnia i pyłu szamotowego. Kompozycja polimerbetonowa na bazie odpadów oligomerowych przemysłu koksochemicznego posiada następujący skład: monomer furfurylowoacetalowy 12 - 14 %, kwas benzenosulfonowy 2,0 - 3,5 %, mączka andezytowa 21 - 27 %. Wprowadzenie reszt kadziowych po rektyfikacji benzolu i odpadów oligomerowych, pozwala zmniejszyć ciężar polimerbetonu, jego lepkość oraz zwiększyć elastyczność przy zachowaniu wysokiej wytrzymałości i odporności na korozję. Polimerbeton pod działaniem kwasu solnego i siarkowego, a także w gorących roztworach trawiących kwasu

siarkowego utwardza się z powstaniem usieciowanej struktury. Wykorzystuje się go dla przygotowania zbiorników trawiących w przedsiębiorstwach metalurgicznych i zbiorników do estryfikacji w zakładach koksochemicznych i galwanicznych. Efekt ekonomiczny zależy od stopnia wymiany metalicznych wanień trawiących na polimerbetonowe.

Opracowany skład kompozycji polimerbetonowej na bazie oligomerów (produkt polimeryzacji ciekłej frakcji benzenu), wchodzi monomer furfuryloacetalowy (6-20%), kwas benzenosulfonowy (1,8 - 2,0%), tłużeń granitowy (51 - 54%), drobno mielony piasek kwarcowy (8 - 10%), żywica winiltrioksyluksanowa 0,6-1,0%.

Wprowadzenie winiltrioksyluksanu do kompozycji polimerbetonowej składającej się z monomeru furfuryloacetalowego, żywicy poliestrowej typu PN - 10 i włókna szklanego pozwala otrzymać polimerbeton wytrzymały na działanie wielu czynników agresywnych i mechanicznych.

Dla izolacji rur stalowych została opracowana kompozycja polimerbetonowa w skład której wchodzi: poliizocjan, dietyloglikol, aceton, trietyloamin, i wypełniacze mineralne - mączka andezytowa. Przy wykorzystaniu izolacji polimerbetonowej uproszczono technologię wykonywania rur izolowanych, zmniejszając objętość konstrukcji żelazo-betonowej do 70% i jednocześnie podwyższając wartość użytkową, poprzez podwyższenie niezawodności i czasu użytkowania, zmniejszeniem kosztów związanych z obsługą remontami, a także strat energii cieplnej. Izolację polimerbetonową można stosować przy uszczelnianiu sieci ciepłowniczych naziemnych i podziemnych o średnicy 50 - 325 mm i przy temperaturze pracy do 160 °C i ciśnieniu roboczym 1,6 MPa.

Przy wprowadzeniu do kompozycji polimerbetonowej kwasu benzenosulfonowego skraca się czas trwania utwardzania i wzrasta wytrzymałość na ścislenie polimerbetonu. W skład takiej kompozycji wchodzi: poliizocjan 27,53 - 28,12%, dwumetyloketon 4,82 - 4,92%, dietyloglikol 8,95 - 9,13%, trietyloamin 0,34 - 0,35%, polietylohydroksyluksan 0,55 - 0,56, kwas benzenosulfonowy 0,70 - 2,75%, pozostała część to mączka andezytowa. Dla podwyższenia współczynnika parametrów fizyko - mechanicznych, zmniejszenia wodochłonności i kosztowności polimerbetonów na bazie poliizocjanów jako inicjatora utwardzania wykorzystuje się główną frakcję po destylacji kalafonii z wykorzystaniem wypełniacza. Przedstawiona kompozycja polimerbetonowa posiada następujący skład: poliizocjan 20 - 40%, dietyloglikol 10 - 18%, etylosilikon sodu 1 - 3%, główna frakcja po destylacji kalafonii 4 - 6%, odpad produkcji białej sadzy 33 - 65%.

Na bazie żywicy poliestrowej otrzymano polimerbetony ze zwiększoną trwałością i wytrzymałością na działanie czynników kwaśnych i alkalicznych.

Tak wysoką trwałość i wytrzymałość na działanie czynników kwaśnych i alkalicznych posiadają kompozycje polimerbetonowe o następującym składzie : żywica poliestrowa 10 - 15 % , piasek z granulowanego żużla fosforanowego 23 - 30 % , mikrowypełniacz z granulowanego żużla fosforanowego 7 - 12 % , pozostała część to tłuczeń z żużla fosforanowego . Wytrzymałość chemiczna polimerbetonu zawierającego włókno szklane na bazie żywic poliestrowych typu PN -10 , PN - 15 i PN - 16 znacząco wzrasta po wprowadzeniu do kompozycji aktywnych dodatków na bazie tlenku cynku. Taki polimerbeton wykorzystano do wykonania monolitycznych posadzek przemysłowych, korpusów i fragmentów korpusów wielu urządzeń przemysłowych.

Dla wykonania konstrukcji budowlanych i antykorozyjnych pokryw ochronnych, wytrzymałych na działanie środowiska alkalicznego , kompozycja polimerbetonowa zawiera: 10 - 15 % nienasyconej żywicy poliestrowej, 0,6 - 10 % naftenu kobaltu, 0,2 - 0,6 % roztworu toluenu, stearyniju manganu i ołowiu 1,5 - 2,5 % dyspersyjnego tlenku manganu, 20 - 30 % agloporytu i piasku kwarcowego.

Wprowadzenie do kompozycji polimerbetonowej na bazie nienasyconych żywic poliestrowych przy wykorzystaniu napęczniacza z pyłowych odpadów z pieców topiących i elektrosublimumujących rudy fosforu, pozwala podwyższyć ciepło-, ognio-, i wodochłonność polimerbetonu, a także jego wytrzymałość na działanie 30 % - owych roztworów kwasu siarkowego i hydroksylu sodu. Wykorzystano w kompozycji celem polepszenia jej jakości żużel glinokrzemianowy jako komponent, powstały w czasie wytapiania frakcji żelazokrzemowej o wielkości ziaren 0,14 - 5 mm . Natomiast w obecności krzemowego komponentu odpadu produkcji białej sadzy na bazie SiO₂ umożliwia otrzymanie polimerbetonu o podwyższonej wytrzymałości chemicznej. Opracowane polimerbetony utwardzane na zimno na bazie poliesterów, kwasów akrylowego i metaakrylowego jako spoiwa występują pod nazwami MGF -9 , TGM -3. W obecności przyspieszacza utwardzania zastosowano keton metylowinylowy, natomiast jako plastyfikator U - 30, zmniejszający skurcz polimerbetonu przy utwardzaniu.

Polimerbeton na bazie żywicy dwufurfurylenoacetonu-monofurfurylenoacetonu typu DIFA-MF, zawierający andezyt, piasek rzeczny i tłuczeń granitu posiada wysoką wytrzymałość na działanie żrącego sodu, kwasu siarkowego , roztworów soli, kwasu fosforowego i solnego. Wprowadzenie tej żywicy pozwoli zwiększyć czas pracy specjalnych konstrukcji budowlanych przemysłu chemicznego. W celu podwyższenia wytrzymałości na zginanie i ściskanie polimerbetonu i zmniejszenia jego wodochłonności wprowadzono modyfikator do nasycania betonu zawierający fenole łupkowe i furfurole.

Materiały polimerbetonowe kwasoodporne i o dużej wytrzymałości mechanicznej otrzymano z kompozycji o następującym składzie : proszek diabazytowy + piasek kwarcowy + apret + ciekłe szkło . Kompozycje poddano obróbce termicznej przy 70 - 100 °C w czasie 4 - 10 godz. Po odpowietrzeniu próbek nasycono je metylometakrylanem i przeprowadzano następnie polimeryzację w betonie. Wprowadzenie krzemooorganicznych apretur (alkilo- i alkenosiloksany) metali alkalicznych po nasyceniu betonu podwyższają jego wytrzymałość na ściskanie od 1,3 do 1,4 razy , kwasoodporność 2 razy.

Uogólniając polimerbetony wykorzystuje się do wykonywania konstrukcji budowlano-przemysłowych pracujących w środowiskach agresywnych. Wysoko napełnione polimerbetony produkowane przemysłowo na bazie oligomeru furfurol-acetonowego (FAM) posiadają istotne braki - niewysoką trwałość i termo wytrzymałość Badane przez nas polimerbetony na bazie oligomerów są typu furyloksyluksanowego $[(\text{C}_6\text{H}_4 - \text{CH}_2\text{O})_{4-2n}\text{SiO}_n]_m$ z $n=0,5$ i $m=2$ (spoiwo I); $n=1,0$ i $m=5$ (spoiwo II); $n=1,5$ i $m=75$ (spoiwo III) i tetrafurfuryloksyluksanu (FAC).

Nazwa wskaźnika	spoiwo			
	FAM	$(\text{C}_6\text{H}_4 - \text{CH}_2\text{O})_4\text{Si}$	$(\text{C}_6\text{H}_4 - \text{CH}_2\text{O})_3\text{SiO}_{0,5}2$	$(\text{C}_6\text{H}_4 - \text{CH}_2\text{O})\text{SiO}_{1,5}75$
wytrzymałość na rozciąganie, MPa	6,12 2,45* 4,20**	5,71 4,97* 5,32**	6,53 5,71* 6,45**	12,04 11,84* 12,00**
wytrzymałość na ściskanie, MPa	71,43	69,83	76,92	86,73
wskaźnik palności	0,28	0,20	0,14	0,10
tangens kąta strat dielektrycznych, v	0,06	0,03	0,02	0,015

* - przy temperaturze badan 373 K, ** - po trzymiesięcznym przetrzymaniu w 10 % roztworze H₂SO₄

Wykorzystanie najbardziej skondensowanego oligomeru o składzie III pozwala do 2 razy zwiększyć wytrzymałość na rozciąganie , do 20 - 25 % wytrzymałość na ściskanie, i do 5 razy termowytrzymałość , do 3 razy kwasoodporność, powyżej 2,5 razy zmniejszyć palność i do 4 razy zwiększyć własności dielektryczne a także zmniejszyć do 3 - 5 razy zawartość katalizatora.

W ten sposób zostają wykorzystane kompozycje polimerbetonowe

zawierające odpady wielu gałęzi przemysłu takich jak: chemiczny, metalurgiczny pozwala powiększyć czas użytkowania konstrukcji i urządzeń budowlanych.

Literatura

1. Furansilikone polymers: novel materials for the preparation advanced composites. 14-th International scientific conference "Advanced materials and technologies". Gliwice- Zakopane, Maj 1995.

2. Modified epoxyorganosilane compositions. 14-th International scientific conference "Advanced materials and technologies". Gliwice- Zakopane, Maj 1995.

3. Termostojkie kompozycyjne materiały dla remonta letatelných aparatów. Materiały międzynarodowej konferencji, poświęconej Pawłu Suchomu. Białoruskaja inżynernaja Akademiya, Gomel 1996.

ТЕХНОЛОГИЯ УТИЛИЗАЦИИ ОТРАБОТАННЫХ ЭЛЕКТРОЛИТОВ АККУМУЛЯТОРНЫХ БАТАРЕЙ

Б.Н.Житенев, Р.И.Ставринова, Н.С.Житенева

Политехнический институт
Брест, Республика Беларусь

Предложена технология обезвреживания отработанных электролитов и утилизации кислотных аккумуляторных батарей.

ОТРАБОТАННЫЙ, ЭЛЕКТРОЛИТ, АККУМУЛЯТОРНАЯ, БАТАРЕЯ,
ОБЕЗВРЕЖИВАНИЕ, УТИЛИЗАЦИЯ

Республика Беларусь по объемам перевозок выходит на одно из ведущих мест в Европе, опережая ряд развитых стран. Большая часть грузов и значительная часть пассажиров перевозится с помощью автотранспорта. На территории Бреста и Брестской области сосредоточена значительная часть автомобильного парка республики, который принадлежит крупнейшим международным перевозчикам: "Совавто- Брест", "Интеравтотранс", "Брестоблавтотранс"; ведомственным автобазам, а также предприятиям различных форм собственности.

На каждом автомобиле установлена аккумуляторная батарея, срок службы которой, в основном, колеблется от 3 до 5 лет. Затем необходима замена её или реставрация. В основном, батареи заменяются на новые.

Утилизация отработанных батарей осуществляется через "Вторцветмет", который принимает свинцовые аккумуляторы от организаций. При этом, в обязательном порядке батарея должна быть "сухой", т.е.